

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavsrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i marginen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- **Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål**
Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- **Ikke bruk automatiske søk**
Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- **Behold henvisning**
Google-"vanmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- **Hold deg innenfor loven**
Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavsrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på <http://books.google.com/>

A
1242

VOR
SPROGUDVIKLING
GARBORG

**Library
of the
University of Wisconsin**

BEQUEST OF
JULIUS EMIL OLSON
1888 - 1944
PROFESSOR OF SCANDINAVIAN
1894 - 1930

A

1242

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for ensuring transparency and accountability in financial operations. This section also highlights the role of internal controls in preventing fraud and errors.

2. The second part of the document focuses on the implementation of robust risk management strategies. It outlines the various risks that organizations face, including market volatility, credit risk, and operational risks. The document provides detailed guidance on how to identify, assess, and mitigate these risks effectively.

3. The third part of the document addresses the need for continuous monitoring and reporting. It stresses that organizations should establish a clear framework for reporting key performance indicators and financial metrics to stakeholders. This section also discusses the importance of regular audits and reviews to ensure compliance with regulatory requirements.

4. The final part of the document concludes with a summary of the key findings and recommendations. It reiterates the importance of a proactive approach to financial management and the need for ongoing communication and collaboration between all levels of the organization. The document ends with a call to action for leadership to drive these initiatives forward.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

1899.

Julius E. Olson.

VOR SPROGUDVIKLING

EN REDEGJØRELSE

AV

ARNE GARBORG

MED ET TILLÆG

OSLO

UTGJEVE AV MAALKASSA

1897

استند

A
1242

6

Ingen Maalstrid mere.

Bemærkninger i Anledning af Prof. Joh. Storms
»Norsk Sprog — »Kraakemaal« og Landsmaal«.

(Aftryk af en Artikelrække i »Morgenbladet«).

3

212

De norske Maalstræbere vil ikke indføre Landsmaalet, siger Arne Garborg. "Vor Maalpolitik maa," skriver han, "blive et klart Udtryk for, hvad Maalsagen praktisk talt er, nemlig Kravet paa, at de norske Bygdemaal, Folkesproget, skal sikres mod Undergang, dels af historisk-nationale Grunde, idet Folkesproget er den levende Forbindelse mellem det gamle Norge og det nye, dels af praktisk-nationale Grunde, da Folkesproget er Rulden for det hele Folks fremstridende Fornorskning.

Noget andet kan vi jo ikke godt ville. Ideen om et med en Gang særdigt Landsmaal, der med en Gang stulbe "indsføres", vilde, om den kunde tænkes gennemført, ikke slaffe os det levende norske Sprog, vi drømmer om, men et dødt, vødt Kancellimaal, som ligesaa lidt vilde blive Folket til Glæde som Landets Kultur til Gavn.

Naar denne Sandhed er gaaet op for os med den Styrke, at den helt bestemmer vort Arbejde, vil dette i Hovedsagen komme til at samle sig om det ene store Krav: Folkemaalet som Undervisningsprog i Landskolerne."

Faugen Thomas G. Downes, sendt til Joliet, Ill., fra Chicago for Indbrudstyveri, kom sig over Statsfængslets Mur og undkom. En Betønning af \$50 er udsat for hans Paagribelse.

været.

e Aandsliv
Denne rige

andt Folket
«, og stor
e Ideer om
age norske
ngang som
t med Dan-
med selve

alte danske
følelsen, at
ched altsaa.

. Ved dem
et. Det var
aa at mixe.
r *exorbitant*;
rationer; en
rsk, hjemligt
gn paa noget
som tiltalte

netop udkommet...

Hvorledes Sjæle bindes for Guds Rige

—af—

William Evans,

Prest ved den engelske lutheriske
Treenighedskirke i Chicago.

Oversat fra Engelsk

—af—

P. O. Strømme.

Uf Bogens Forord hid sættes:

Der stilles stadig større Krav til det kristne
Lægsfolk om at være vel behandret i den
Hellige Skrift. I den levende Bevidsthed
herom har jeg, som jeg tror, under Guds
Styrelse, ladet mig lede til at skrive dette
beskedne Værk.

Bogens Hovedformaal er at udruste en-
hver Arbejder i Kirken for den store Opgave
at vinde Sjæle. Jeg har søgt ved Steder
fra Skriften at inddrage næsten enhver
Indvending, som nogen gjør mod at være
en Kristen. Bogen sendes ud med Bøn og
Haab om, at den maa blive til Betsignelse
for mange Sjæle.

Bogen er paa 128 Sider, trykt paa
bedste Slags Bogpapir og indbunden
i et smukt udstyret Skriftbind.

Pris 40 Cents

portofrit tilsendt.

John Anderson Pub. Co.
CHICAGO.

I.

Lang og bitter har vor Maalstrid været.

Den begyndte, som det ny-norske Aandsliv overhovedet, med Henrik Wergeland. Denne rige Aand strak til overalt.

Søn af en Sognegut og opvokset blandt Folket havde han Betingelser for »Maalstræv«, og stor var den Forargelse, han vakte med sine Ideer om en »norsk Sprogreformation«. At optage norske Ord og Udtryk i Skriftsproget følte dengang som Barbari, og at »bryde Sprogfællesskabet med Danmark« var det samme som at bryde med selve Kulturen.

Som man paa Theatret kun taalte danske Skuespillere, saaledes forlangte Sprogfølelsen, at ogsaa Sproget holdtes rent. For Norskhed altsaa. Fremmede Ord havde man intet imod. Ved dem blev bare Sproget endnu mere civiliseret. Det var en Tid, da man næsten lagde an paa at mixe. »En Ting var ikke overdreven, den var *exorbitant*; det hed ikke Udgydelser, men *Expectorationer*; en slet Ting var et *Pecorale* osv.« »Alt norsk, hjemligt var simpelt, plat; alt udenlandsk var Tegn paa noget europæisk, aristokratisk, belevent, fint, som tiltalte

81097 Olsen 604

dem«.*) Men Wergeland, og de som med ham vilde fornorske, var Raahedens Repræsentanter, var Hjemmefødnings, Bondeparti, Myseostædere og Akkevitdrikkere m. m., samt »Sprogflikkere og Sprogfordærvere, som af en falsk patriotisk Stræben med den groveste Uvidenhed og den latterligste Inkonsekvents fortvivlende stræbende uden fast maal og sikker Plan forhutlede og sammenjaskede vore Dialekter i vild Uorden«.

Men som bekjendt var Wergeland ikke den, som lod sig forbløffe. Han fortsatte uforstyrret sit Fornørkningsstræv. Ikke blot i Viser og Folkeskrifter, men ogsaa i høiere Digtning, ja endog i Prædikener, indførte han Udtryk fra Dialekterne. De maa dengang have taget sig yderst oprørske ud.

Ankerne over Plan- og Smagløshed etc. var delvis berettigede. Man kjendte jo ikke Folkesproget. Vidste lidet om dets Rigdom, anede neppe dets Selvstændighed, havde intet Bøgreb om, hvordan det skulde skrives. Wergelands Forsøg kunde saaledes ikke føre langt. Men et mærkeligt Vidnesbyrd om den unge Seers fremtidsanende Evne var det, at han overhoved under disse Omstændigheder kunde fatte Ideen om en norsk Sprogudvikling ved Dialekternes Hjælp. Hans Afhandling om »Sprogreformationen« har endnu Interesse, og vi ser af den, i hvilken Grad det var ham Alvor med Sagen, og

*) Prof. Olaf Skavlan: »Henrik Wergeland. Afhandlinger og Brudstykker.«

hvør meget han, anelses- og følellesvis, skjønnte af dens Betydning for det nationale Liv. »Navnet af et norsk Sprog og en norsk Literatur« var ham ingenlunde nok; »nu,« skrev han, »er det *Virkeligheden* af et selvstændigt Skriftsprog, som fremæsker Norges Aander. Dette (selvstændige Skriftsprog) maa Tiden af sig selv afføde, før Aarhundredet nedrødmer, og saa meget snarere som Kræfterne derfor forenes.«

II.

Wergeland saa Retningen; men hans fyrige Aand »tegnede Fremtidens Perspektiv med for korte Linier.«

Aarhundredet nedrødmer. Men Maalet er endnu fjernt. Maaske fordi Kræfterne ikke har kunnet forenes.

Imidlertid er vi altid et Stykke paa Vei. Lad os stanse lidt og se os tilbage.

— Samtidig med, at Wergeland reiste Kravet om et selvstændigt norsk Kultursprog, vokste der to Mænd, som snart skulde tage hans Tanke op og føre den videre, hver fra sin Kant; den ene var *Knud Knudsen* (født i Nedenæs 1812, † 1895), den anden *Ivar Aasen* (f. paa Søndmøre 1813, † 1896).

Begge optraadte omtrent samtidig, ved Aarhundredets Midte, et par Aar efter Wergelands Død. Den ene optog Folkemaalet til Undersøgelse og Behandling; den anden vilde, støttet til dette Folkemaal, søge Skriftsprogets Fornorskning virkeliggjort.

I 1848 og 1850 kom »Det norske Folkesprogs Grammatik« og »Norsk Ordbog«, hvorefter en direkte paa Bygdemaalene bygget Folkeliteratur paa »Landsmaal« begyndte at skyde sine første svage Skud.

Noget senere begyndte Knudsen sit »dansk-norske Maalstræv«.

Saaledes var begge Sider af Wergelands Tanke traadte ud i livet. Bygdemaalene var opdagede og udredede; og for det Kultursprog, der skulde fornorskes, var den naturlige Vei til Norskhed funden, idet Grundsætningen om *Talesproget som Skriftsprogets Kilde* var gjort gjældende med Kraft, samtidig med, at dette Talesprogs allerede paabegyndte Udvikling i norsk Retning blev paavist.

Og Striden begyndte for Alvor.

Dannelsen var endnu i det hele bunden i de ældre Traditioner. Trods Adskillelsen fra Danmark havde Sproget endnu sine Hjerterødder der. Heiberg og de danske Efterromantikere var, om ikke altid bevidst, dets egentlige Klassikere og Mønstre. »Moderlandets Sprog« var for den unge norske Intelligenskoloni Kulturens Sprog saa selvfølgelig og saa umiddelbart, at Frygten for en Fornorskningens Barbarisering var virkeligt, blødende Alvor. Man kunde taale en vis Norskhed i saadant noget som Folke-eventyr og Folkelivsskildringer; der havde den sin Plads og sin naturlige Begrænsning. Men Skriftsproget selv maatte forblive som det var. En mere eller mindre bevidst Fornemmelse af, at de danske Rødder alligevel holdt paa at løsne, gjorde Norskhedsfrygten nervøs i en Grad, saa at vi nu ikke rigtig skjønner det. Knudsens saavel som Aasens Maalstræv mødtes med det »Dannelsens Brøl af Harme og Haan«, som Bjørnson endnu for faa Aar

siden paakaldte i sin Kamp specielt mod »Bonde-maalstrævet«. Saglig Diskussion kunde der da vanskelig være Tale om.

For at Forvirringen kunde blive fuldstændig, udbrød der ogsaa Krig mellem de to Norskheds-retninger indbyrdes. Knudsenmænd og Aasenmenn sloges, saa Fillerne drev. Veienes Forskjellighed gjorde, at det fælles Maal altfor ofte kom de kjæmpende af Syne. Wergelands Samlingstanke havde foreløbig splittet Nationen, hvad der dog kun vil sige, at de faktisk forhaandenværende Modsætninger var komne for en Dag. |

Men de to Førere holdt tappert ud, og deres Geni i Forbindelse med Dygtighed og personlig Hædersfærd aftvang efterhaanden Agtelse. Yngre Kræfter sluttede sig paa begge Sider til. Arbeidet gik, trods al Strid, langsomt forover. Den første Forbitrelse fortog sig smaat om senn. Ligeledes Forskrækkelsen. Lyse Hoveder begyndte at ane, at »Maalstrævet« saa lidt som det »unge Gjenbyrdsliv« kunde »styrre Verdens Orden, bryde Aandens Baner af«; og der blev efterhvert Ørenslyd for saglige Udredninger. Nogle slog sig til Ro med, at Maal-tanken i ethvert Fald var umulig; andre tog det endnu roligere og fandt, at lidt mere Norskhed egentlig slet ikke kunde skade.

— Nu, da de store Førere begge er gaaede bort, staar Sagerne saaledes:

Et selvstændigt norsk Kulturmaal er ikke op-naaet. Derimod har vi faaet to Sprog. Deraf er

det ene norsk, men endnu intet udformet Kulturmaal, medens det andet vistnok er Kulturmaal, men endnu ikke »selvstændigt norsk«.*)

Men derved, at Modsætningerne er traadte tydelig frem, er ogsaa Opgaven bleven klarere. Det er tydeligvis en Art Forening af de to Sprog, som maa tilstræbes. Det enes Norskhed maa forbinde sig med det andets Kultur. Da staar vi ved Maalet.

Og idet vi tydeligere skjelner Opgaven, skjønner vi ogsaa bedre hvordan den skal løses. Før har de to Retninger, den dansk-norske og den »norsk-norske«, staaet for os som Modsætninger; den ene maatte seire, den anden gaa under. Nu gryr det langsomt for de kjæmpende, at det bare er to Vei som fra modsatte Kanter fører til det samme Maal. Den »norsk-norske« maa vi Landsfolk gaa, om vi uden Selvgivelse skal naa frem til Kultur; den dansk-norske er for de andre den naturlige Vei, om de uden Selvgivelse skal naa frem til Norskhed.

Denne øgede Klarhed over Maal som over Midler er saa betydningsfuld, at jeg virkelig tror, vi kommer til at datere en Vending i Maalstriden fra omtrent denne Tid.

Sammen og samtidig med den større Forstaaelse er nemlig ogsaa noget andet af Betydning vundet.

*) Prof. Storm kalder vistnok sit Sprog norsk; men der er ingen Grund til at tviste om Ord, al den Stund Professoren indrømmer, at samme norske Sprog kan og maa — fornorskes.

Modstanden mod Fornorskningen er i sit Princip brudt.

Vi har ikke længere noget Parti, der kan kaldes dansk eller »danomant«; alle Nordmænd vil egentlig Fornorskning.

Man ved nu, at vort Sprog ikke længere har eller kan have sine Rødder i Danmark. Det maa slaa Rod indenlands, om det ikke vil tørke bort. Og man har forsonet sig med denne Tanke. Man føler, at ens Sprogfølelse fornorskes, og man modsætter sig det ikke længer. Man liker, at Forfatterens Sprogtone er norsk; man forlanger kun, og med rette, at der skal skrives norsk med Smag og med Sving. Vistnok er det udenlandske endnu det fineste. Det er gjildere at være Kosmopolit end at være »norsknorsk«, og Fremmedord klinger ubetinget flottere end de hjemmelavede. Men skrives der norsk med Kyndighed og Smag, er man i al Stilhed noksaa kry over det. Det føles som en Ros nu, naar der siges om noget; at det er norsk, »virkelig« norsk. Selvfølelsen er steget adskilligt siden den Tid, da »norsk« var omtrent enstydigt med simpelt.

Fanatismen er overvunden. Vi begynder at komme ind i en normal Udvikling, hvor der ikke er absolute Modsætninger, men kun mere eller mindre fremskudte Standpunkter: Konservative, som ikke vil forcere, Centrumsmænd, som glider roligt, og med Fremskridtsmænd som skyver paa efter Evne. Selv vi norsk-norske Radikalere ind-

ordner os nu i Rækkerne, — som jeg nedenfor skal søge at paavise.

Denne Nationens forandrede Stilling til Spørgsmaalet, denne Mulighed for, at Kræfterne kan »forenes«, er et Fremskridt, som ikke kan skattes høit nok.

III.

Hvor langt vi er komne i Retning af Mulighed for en gjensidig Forstaaelse, sees maaske bedst af, at der fra »modstræversk« Hold kan fremkomme et Skrift som Professor Johan Storms sidste (»Norsk Sprog — Kraakemaal og Landsmaal«, oprindelig trykt i »Morgenbladet«).

Dette Skrift leverer en Kritik af Maalstrævet i begge dets Hovedretninger, og denne Kritik er skarp. Seet fra et Maalmandsstandpunkt er den ikke engang altid retfærdig. Men Tonen er en anden. Det er ikke »Brøl«; det er Diskussion.

Professor Storm er aldrig fanatisk. Han spaar os Død og Undergang; det er sandt. Og han har megen Moro af vore Misgreb, som Overhoved af de Vanskeligheder vi har at kæmpe med. Men har han forlystet sig tilstrækkelig med vore Feil og Urimeligheder, glemmer han heller ikke lettelig sin Pligt som Gentleman: at anerkjende, hvad der billigvis hos en Modstander bør anerkjendes. At dette først og fremst maa regnes ham personlig til Fortjeneste, er klart.

Men hvad der betegner en forandret Tidsretning, det er, at Norskhedsrædselen er saa væsent-

lig afsvækket. Man kunde næsten sige helt borte. Prof. Storm, de Sprogkonservatives Fører, vil selv Fornorskning. Og den Bog, hvori han udtaler dette, modtages med Anerkjendelse af — saavidt vides — alle Konservative. Om maaske ikke først og fremst for dens Dyders Skyld, saa ialfald *med* dens Dyder.*)

Overfor Knudsens Maalstræv er Prof. Storm i visse Maader skarpest, men ikke paa Grund af dets Norskhed. I Virkeligheden anerkjender han det Knudsenske Princip. Hans Kritik gaar nærmest ud paa at eftervise, at Knudsen ved mangelfuld Gjennemførelse af Principet tildels modvirkede sin Hensigt.

Her vil man vistnok i Hovedsagen give ham ret. Maaske undervurderer han i nogen Grad »Maalrenskningens« Betydning. Men han har ret i, at Knudsen brugte Gartnersaxen vel voldsomt.

Og hans sproglige Smag var ikke sikker. Da dertil hans Retskrivning ikke var synderlig Principfast, saa *blev* hans Sprog noget af et »Kraakemaal«, som skræmte Folk. Han kom endog delvis i Modsigelse med sig selv, idet han paa den ene Side opstillede Talesproget som Norm og paa den anden Side fordrede, at Skriftsproget skulde gaa *foran* Tale sproget i Norskhed. Der er vistnok en Vexelvirk-

*) Som et Vidnesbyrd i samme Retning tør maaske ogsaa anføres den Gjæstfrihed, som »Morgenbl.« nu, ved at indtage nærværende, udviser overfor Landets for Tiden maaske mest berygtede Maalbandit.

ning her. Men som af Prof. Storm fremhævet er det kun i en betinget Forstand, at Skriftsproget kan øve ledende Indflydelse.

Naar Storms Kritik alligevel tildels virker uretfærdigt, kommer det af, at Storm, som Knudsen, tror vel meget paa et »landsgyldigt dannet Talesprog«. Faktisk er vi indtraadte i en sproglig Opløsnings- og Overgangsperiode, da der intet virkelig landsgyldigt eksisterer, være sig paa den ene eller den anden Side. Hver By har ligesaa sikkert sin Dialekt som hver Bygd sin. Dette giver sig jo ogsaa Udslag i Literaturen.

Det er, som Prof. Storm siger, ikke blot i Landsmaalet, at »omtrent hver Forfatter har sit Sprog«; »ogsaa i det dansk-norske Skriftsprog er Forskjellen stor nok«. Selv Knudsen vover ikke at paastaa mer end, at det »i 19 af 20 Tilfælde« er — og det endda kun »saa nogenlunde« — afgjort, hvad der er landsgyldig dansk-norsk Tale; og Storm synes enig heri. Mindst hvert zode. Tilfælde skulde altsaa i alle Fald være usikkert, og det vil *ikke* sige lidet i et Kultursprog. Under slige Omstændigheder bliver Dommen om det landsgyldige særdeles ofte afhængig af det rent individuelle Skjøn; og Knudsen har vist oftere været i god Tro end Prof. Storm synes at forudsætte.

Ja der er Tilfælde, hvor jeg ligefrem maa give Knudsen Ret imod Storm; dette vil hælde flere. Naar det ene subjektive Skjøn sidder til Doms over det andet, gaar det saa.

Ogsaa i Spørgsmaalet om »fint og ufint« maa der efter Omstændighederne indrømmes det Individuelle Skjøn et vist Spillerum. Jeg sætter Prof. Storms Skjøn meget høit i denne Henseende. Men alligevel er han kanske af og til for sikker.

Naar Knudsen tildels havde vel stor Hast med Fornorskningen, saa bør det til hans Undskyldning mindes, at han ogsaa havde Tanke for — Landbefolkningen. Han vidste ligesaa godt som Wergeland, hvor vanhjulpne vi Bønder er med det sædvanlige, af Fremmedord opfyldte Skriftsprog, og han vilde der skulde tages Hensyn hertil. Desuden vidste han, at vilde Skriftsproget virkelig blive vort Fællessprog, saa fik det skynde sig lidt; ellers skabte Landsfolket sig et eget Sprog ud af Dialekterne og en efter hans Mening farlig Splitelse vilde opstaa. —

Med al Kritik indrømmer imidlertid Storm, at Udviklingen gaar i norsk Retning, langsomt men sikkert, og maa saa gjøre. Han paaviser selv, hvorledes norsk Udtale og norsk Sprogfølelse er i Væxt. Dette er for mig Hovedsagen.

Det gjælder, mener han, kun om at have Taalmodighed. »Lad Skriften svare til vor Tale saa nær som rimeligt er, og vælg det bedste af Tale sproget«; »lad Sproget være et bekvemt, greit og sandt Udtryk for Talen, saa norsk som Talen virkelig er blandt dannede Folk«; forøvrigt »faar det komme lidt efter lidt, eftersom Sproget voxer i

norskhed«. Jeg synes dette er et godt og holdbart konservativt Standpunkt.

I hvilken Grad Norskhedsrædselen er borte fremgaar af Udtalelser som følgende: »Sprogets Væxt betinges af« »*det dannede Talesprogs og Bygdemaalenes gjensidige Tilnærmelse**) og af de store Forfatteres langsomt og sikkert fremrykkende Fylking«.

Knudsen erindres i følgende vakre Ord:

»Den gamle Kjæmpe er stedt til Hvile; det skarpe Sværd, som lynede saa hvast, er sunket ham af Haanden. Men det skal ikke hænges paa Væggen for at ruste. Høvdingen er falden; men de tro Arvtagere skal svinge Sværdet og optage Kampen for Norskhedens Sag.«

*) Udhævet her.

IV.

Landsmaalet staar Prof. Storm mere fjernt; derfor kan hans Domme her, om end i Realiteten afgjort fordømmende, i enkelte Henseender falde helt upartisk.

»Det norske Landsmaal,« siger han, »er et vakkert Sprog. Det er Kjempevisernes, Eventyrenes, Folkesagnenes Maal. Det betager os med underlig Magt. Det er norsk Maal, norsk Malm, norske Toner — Toner, som ikke har noget helt tilsvarende i Kultursproget, snart jublende glade, legende, sprættende kaade, snart tunge, uendelig vemodige, snart lokkende, daarende, drømmende, magiske. Vi er nær ved at lade os bjergtage. Landsmaalet er ypperligt som poetisk Sprog.«

Vi er, som man ser, langt borte fra de Tider, da Folkesproget (ifølge Wergeland) af »fordomsfulde danske og fordanskede« hilsedes som »Bukkebræg, raat norsk Bukkebræg! Fenrishyll!« eller betegnedes som Orangutangskrig (Per Gynt);*) og dette bør vel ingen beklage.

*) En anden repræsentativ dansknorsk skrev til mig endnu saa sent som henimod 1880: »Men saa slip dog »Fedraheimen«! Disse endnu lodne Folk, disse Huleboere, lad dem

Men i Hovedsagen fordømmes Landsmaalet uden Barmhjertighed.

Landsmaalet er ikke noget Kultursprog. Det er ikke engang noget Sprog. Dets eneste Udsigt er »en stille Død«, og det ser ud som om Professorens i Tilfælde ikke vil ofre dette Dødsfald andet end tørre Taarer.

Jeg kan ikke indgaa paa Enkelthederne i Professor Storms Kritik; det vilde føre for vidt, og det vilde — som man af det følgende vil se — ikke have nogen videre Interesse.

Hvad jeg har at anføre er væsentlig kun, at Prof. Storm har Ret. Landsmaalet er ikke noget Kultursprog. Det prætenderer ikke noget saadant engang, om det end mener sig at have Betingelser for at udvikle sig til Kultursprog, — Betingelser, som ialfald ikke er daarligere end dem, Dansken raadede over paa et tilsvarende Standpunkt af sin Udvikling.

Og Prof. Storm har fremdeles Ret. Landsmaalet er heller ikke noget Sprog. Der er intet, jeg villigere indrømmer.

Hvad er da Landsmaalet?

Landsmaalet er: et Forsøg paa en fælles Skrivemaade for vore Dialekter.

Det er Dialekterne, vi har at holde os til. Og de maa jo indrømmes at »eksistere«.

raute paa Maalet og sikle Bønner nedover en Stenfetisch; hvad Fanden har De med det? Kan De civilisere slige Dyr?»

Om »Landsmaalet existerer« er derimod en forholdsvis underordnet Sag, — omtrent som det for dansk-norsken er relativ uvæsentligt, at den for Tiden mangler en fastslaaet ensartet Skrivemaade.

Dialekterne existerer ikke blot; de lever et ligesaa friskt Liv som Bymaalene. De har ogsaa enkelte andre Fortrin, saaledes det for Nordmænd ikke uvæsentlige, som Prof. Storm antyder ved at kalde dem norske. I Virkeligheden er de det eneste norske, vi har. Det eneste oprindelige, det eneste, der har fulgt Folket gennem alle Skjæbnevexlinger, det eneste, som har historisk Tradition, som forbinder det nye Norge med det ældre og gamle. De er ikke blot, som Prof. Storm siger, »vake«, »poetiske«, med »Toner, hvortil Kultursproget ikke har noget fuldt ud tilsvarende«; de indeholder Summen af, hvad dette folk har tænkt og følt, levet og erfaret i hele sit Livs Løb, er med et Ord sagt: vort eneste virkelig »nationale«. Jeg tror ikke, der er nogen videre Meningsforskjel om det. At dansken er noget senere og udenfra tilkommet, et *Moment* i Folkets Liv — hvor stor Betydning end dette Moment har havt og maatte faa —, ved vi alle.

Og fordi Bygdemaalene er dette oprindelige i Nationens Liv, dette »nationale«, — derfor er det jo ogsaa, at man nu fra alle Sider indrømmer dem Ret til at øve Indflydelse ogsaa paa Kulturmaalet. Folkesproget er Fornorskningens Kilde.

Skal imidlertid Dialekterne kunne øve den Indflydelse, der tilkommer dem, saa maa de blive tilgængelige for Almenheden.

Det er ikke nok, at de optegnes og bliver liggende i Ordbøger og Bibliotheker som en død Skat. Skal de faa gjort sin Indsats i Sprogudviklingen, maa de ledes ind i »Livet«; de maa blive og stadig forblive kjendte af saavidt muligt den hele Nation.

Egentlig skulde Dialekterne kunne paavirke Kultursproget direkte. De gjør det ogsaa tildels. Men Kultursproget har den Vanskjæbne, at det med eller mod sin Vilje fordærver Dialekterne. Byerne udtørrer Bygdemaalene omkring sig, forvandler dem til Vulgærprog, hvorfra der nok ingen videre Fornyelse vil kunne hentes. Disse Vulgærmaal udmærker sig nemlig først og fremst ved Fattigdom. De gamle Udtryk for høiere Forestillinger dør; de tilsvarende nye fæster ikke Rod, bruges sjelden og ugjerne og falder tilsidst bort, nemlig naar det Begreb, de skulde udtrykke, ved langvarigt ikke-Brug selv er henblegnet. Tilbage bliver kun det tarveligste Hverdagssprog, hvori der ikke længer kan samtales om høiereliggende Ting. Dette er en af Grundene til den Raahed, som pleier at kjendemærke vore Kulturcentrers nærmeste Omgivelser. Vulgærmaalene udmærker sig dernæst, og tildels som Følge af det anførte, ved en vis Simpeltid i Tone som ved Slurv og Forvirring i Form og kan saaledes ialfald ingen gunstig Indfly-

delse øve paa den almindelige Sprogfølelse. Det er en saadan Skjæbne, som truer alle vore Bygdemaal, om Kulturmaalet faar herje som hidtil; og dermed vil alle Fornorskningens Kilder være udtørrede.

Skal det blive Alvor af med den Tilnærmelse mellem Bygde- og Bymaalene, der ogsaa for Prof. Storm staar som Betingelse for en norsk Sprogudvikling, saa maa der sørges for, at de *gode* Bygdemaal faar virke. Men dette maa foreløbig ske ad literær Vei. *)

Fra hver enkelt Bygd kan imidlertid ikke megen Literatur ventes. Derimod turde efterhaanden alle Bygder tilsammen kunne præstere saa meget, at det fik en vis Betydning.

Men dersom nu de forskellige Bygdemaal blev skrevne hver paa sin Vis, saaledes at det blev Forskjellighederne mere end Enheden, som traadte frem, vilde en saadan Literatur ikke blive tilgængelig for andre end Specialister.

Blev derimod Dialekterne skrevne efter en fælles Regel, ialfald i det hovedsagelige, en Regel, der var let at sætte sig ind i, og som i Skrift gav Dialekterne et nogenlunde ensartet og ikke altfor vanskeligt Udseende, — da var der Mulighed for,

*) Naar Bygdefolk taler med Byfolk, »knoter« de gjerne. Kommer de til Byen, skynder de sig at aflægge Bygdemalet helt. Som Prof. Storm rigtig har iagttaget: siger et norsk Bymenneske til sin Tjenestepige: det er kaldt i Dag, svarer hun ufravigelig: ja det er svært koldt. Der skal ingen høre paa hende, at hun er fra Bondelandet!

at Folk kom til at læse, hvad der maatte have Værd af Dialektliteraturen. Og da vilde de gode Bygdemaal faa indvirke paa Sprogfølelsen.

Det var dette Ræsonnement, der (ved Siden af et andet, jeg straks skal nævne) bragte Ivar Aasen til at gjøre sit berømte Forsøg paa en fælles Skrivemaade for Dialekterne.

Den stilfærdige Lærde tænkte ikke paa nogen Revolution.

Først tænkte han paa Bygderne. For *dem* vidste han, at det vilde have Betydning at faa Bøger i en Form, der laa deres egen Tale nogenlunde nær. Herpaa lagde nok Aasen personlig mest Vægt. En saadan Folkeliteratur vilde ikke *fortrænge* den dansknorske; den kunde jo faa en ganske bra Plads ved Siden af. Men *Betydning* for den dansknorske kunde den faa, nemlig ved stadig at holde frem, hvad der virkelig var norsk og ved at gjøre norske ord og norsk Talebrug stedse mere kjendte. *)

Saadan tænker vi endnu.***) Der har ganske vist ogsaa været Maalmænd, som har seet Feil i

*) Om Ivar Aasen skriver Storm rigtigt og smukt:

»Han var stor i alt, hvad han gjorde; ogsaa hans Landsmaal var et storslaget Experiment, stort tænkt og skjønt Formet. Selv om det ikke kan naa frem til almen Gyldighed, saa skal det dog staa for os som et Ideal, et Mærke, der skal vise os, hvad der er norsk« (udhævet her).

**) Sml. iøvrigt sidste Artikel, hvor vor Mening om Udviklingens endelige Resultat er antydet.

dette Punkt og i letforstaaelig Begeistring over Aasens »storslagne Experiment« troet, at Landsmaalsformen var et færdigt »Sprog«, som uden videre kunde »indsføres«. Men som en rigtigere Opfatning forlængst er trængt igjennem hos Maalmændene, bør den nu endelig kunne trænge igjennem overalt.

Hvad Landsmaalet er og kan være i den fællesnorske Kulturudvikling, er: en Art Ledning, som fra alle de friske Fjeldsjøer fører Foryngelsens og Fornorskningens Strøm udover alt Land, ikke til Forstyrrelse af noget, der har Kulturens Værd og Ret, men til Støtte og Udvikling for alt, hvad der er nationalt ogsaa inden Kulturen.

V.

Man vil efter dette forstaa, hvor forholdsvis ligegyldigt det er, om den ene Maalforfatter skriver mere østlandsk, den anden mere vestlandsk, en »Sola«, en anden »Soli« osv. Den fælles Skriftform skal lette Læsningen for Folk; men den skal ikke være noget Jernpanser, der hindrer Sprogets frie Bevægelse. Dialekternes Eiendommeligheder *skal* træde saavidt mulig frem; ellers vilde det hele snart stivne hen i grammatisk Pedanteri og død Korrekthed.

Vi har ikke engang noget imod, at der gjøres nye Forsøg paa at finde en Fællesnorm. Hvor genialt det første Forsøg end var, kunde der dog altid tænkes Mulighed for at finde noget endnu mere praktisk. Vi kan tage os Tid! I et Folks Liv regnes der ikke med Aar, men med Menneskealdre.

Nye Forsøg har ogsaa været gjorte, og de har havt sin Indflydelse. Men disse Forsøg viser ingen Tendens til at forflere sig, som Prof. Storm synes at tro. Tvertimod bliver de sjeldnere. Fler-tallet af de yngre bruger den sædvanlige Form. Dels fordi den efterhaanden er bleven mere »ind-

skreven«, lettere at bruge, friere, dels fordi den er den mest kjendte og lettest læste. Enkelte af os ældre, som i tidligere Tid kan have opponeret adskilligt, drages endogsaa tildels henimod Aasen igjen. Erfaring lærer os, at han alligevel ikke har været dum, den gamle. Han er ikke god at komme forbi. Naar han kaldte sin Skriftnorm en Generalnævner, saa var der dog noget i det. Alle Dialektforskjelligheder finder i hans Form sin Forklaring. Bygdemaalene bliver i den ikke blot mere tilgjængelige for hverandre; hvert enkelt af dem bliver ogsaa mere gjennemsigtigt for sig selv. Og saa har vi opdaget, at Aasens Form er modtagelig for Udvikling. Livskraft er Tillempningsevne; Normalformen har den Evne. Den kan tilpasses. Den kan afkaste overflødige Ting, og den kan taale Fornyelser. Den skrives lettere og friere nu end før; derfor kan den ogsaa samle flere. Det Kaos, Prof. Storm spaar, er der ikke netop nu nogen overhængende Fare for.

En vis Forvirring er der. Men man faar vel ikke Udvikling for bedre Kjøb. Og al den Stund Forvirringen ikke besværliggjør Læsningen af Folkesprogets Literatur (den læses nu mere end nogensinde), har denne Forvirring lidet at betyde. Vor Opgave er ikke at levere et Mønster paa korrekt Grammatik. Vor Opgave i den fælles Sprogudvikling er: at paavirke Sprogfølelsen i norsk Retning samt at *fremskaffe Materiale* til Fornorskningsverket. Begge Dele kan bekvemmelig ske, om der

er en del Uregelmæssigheder og Inkonsekvenser i vor Skrivemaade.

Prof. Storms indgaaende Undersøgelser paa dette Punkt er interessante; for os Maalmænd er de tildels instruktive. Og tildels ubehagelige; lad gaa. Jeg for min Part staar i Grunden noksaa benauet foran den strenge Examinator og kan ikke svare ét til Tusinde. Jo, ét kan jeg svare, nemlig at jeg ofte med velberaad Hu er inkonsekvent. Saaledes naar jeg skriver *ei lita Gjente* (men f. Ex. *fæli*). Jeg synes simpelthen *lita* er vakrere end *liti*, og saa skriver jeg det. Det kan i allerslemmeste Tilfælde ikke drage værre Følger efter sig end en Paragraf i Fremtidens Grammatik saalydende: »Adjektiverne paa *—en* bøies regelret saaledes: *fælen—fæli*. Undtagelse: *liten* har i hunkjøn *lita*.« Og dette synes mig ikke saa forførdeligt, at jeg af den Grund skulde tilsidesætte et Vellydshensyn. Forresten ved hverken Prof. Storm eller jeg noget om Fremtidens Grammatik; det eneste vi ved, er, at faar vi overhoved en norsk Fremtidsgrammatik, saa bliver det — simpelthen den, som vi Forfattere laver. *)

— Men nogen videre Betydning kan jeg alt-
saa ikke tillægge disse Professor Storms Special-
undersøgelser.

*) Nemlig ledede af en Sprogsans, der er det almindelige Sproginstinkts Følehorn.

Haardelig maa vi, ligesom Knudsen, stande til rette for vore »Møkkurkalver« eller Maalstræverord. Disse er ogsaa slemme af og til. Og Storm har Ret i, at Fremmedord ikke staar til at undgaa. Det har ogsaa fra Maalmandsside været hævdet, at det ikke er Ordforraadet, som først og fremst afgjør et Sprogs Nationalitet. Engelsk er ligefuldt et selvstændigt Sprog, fordi om en Mængde af dets Gloser skriver sig fra Frankrige. Det er *Valget* af Ord og Behandlingen af dem, i det hele Sprogets lydlig og grammatikalske *Love*, som bestemmer Nationaliteten. Oversættelser af fremmede Kultur-Ord duer kun, forsaavidt de falder lette og naturlige.

Men derfor er de »lavede Ord« i Grunden heller ikke farlige. Hvis de er brugbare, gjør de godt; hvis ikke, saa — vinder de simpelthen ikke Indgang. Den eneste Skade, de volder, er, at de berøver vedkommende Ordlaver en del Læsere og en del Anseelse som Sprogkunstner; og det kan være slemt nok. Men det er da ikke uoverstaaeligt. Jeg synes derfor, at der ikke er nogen Grund for Korstog mod Ordlavninger i Almindelighed. Tvertimod. Jo flere Forsøg der gjøres, jo flere Chancer for, at de kan lykkes tilsidst. Selv uheldige Forsøg kan faa Betydning, nemlig ved at fremlokke de bedre. Sproghistorien lærer os, at det er med Ord som med andre Væxter: de første Former kan være ufuldkomne, ja monstrøse; men af

disse ufuldkomne Former voxer de fuldkomnere frem. Vi kan med Professor Storm gjerne smile over vore stundom forbausende Ord; men vi behøver ikke at »opgive Ævret«.

Vi bør *ikke* falde tilbage til den gamle dansk-norske Beundring for Fremmedord. »Exorbitant« er godt; men for os er »overdrevent« alligevel at foretrække. Det *er* et Fortrin ved et Sprog, at det har Udviklingsevne i sig, d. v. s.: kan skabe Nydannelser ud af sig selv. Sproget bliver paa den Vis ikke blot mere forstaaeligt, og det for alle Samfundsklasser; det vinder ogsaa i indre Samklang. Fremmede Ordstammer i et Sprog er som Humper i en Vals eller som Klepper i Grød, ialfald indtil de om et hundrede Aar eller saa er skikkelig assimilerede.

Men det kan være naturligt for os med vort dansk-norske Blandingssprog ikke rigtig at have Øre for denne indre Harmoni i Sproget. Ja ikke engang Interesse nok for vort Sprog til at *gide* udvikle det. Selv Professor Storm har en vis Svaghed for Fremmedord. Han synes de passer farlig godt ind i vort »letvindte dansk-norske Kultursprog«.

Jeg har ogsaa ellers stødt paa en saadan Opfatning. Man anser det virkelig som et Fortrin ved et Sprog, at det kan rapse flinkt, har Øvelse i at fiffe med laante Fjære.

Nu, Mestertyven er jo ogsaa en Art Helt.

Lyksalig den Pige, som faar en Soldat!
Thi naar hun vil æde, saa stjæler han Mad
saa gladelig.

Men egentlig har man alligevel mest Agtelse
for den, som greier sig selv, om det saa skal ske
i en vis Tarvelighed.

VI.

Gjennem Landsmaalsformen, eller om saa skal være: Landsmaalsformerne, skal altsaa Folkesproget ledes ind i vor Kultur og støtte denne i dens Udvikling mod Norskhed.

Men ad den literære Vei alene vilde ikke meget opnaaes. Paavirkning fra andet Hold kunde magelig neutralisere hele Virkningen af vor Smule Landsmaalsliteratur, ja hvem ved: kanske overveie den. (Man maa bl. a. erindre, at vor Hovedstad har svensk Theater omtrent til Stadighed).

De levende Dialekter selv maa samtidig kunne virke. Altsaa maa de faa leve; og her har Maalmændene sin anden (eller ligesaa gjerne første) Hovedopgave.

Der maa sættes en Stopper for Bygdemaalenes Forkvakling. De maa faa den Ro, ethvert Sprog trænger for at kunne leve sit Liv.

Skriftsproget skal ikke udestænges. Som vi ikke bliver tyske af at lære tysk, bliver Bygderne heller ikke danske af at lære dansk (eller dansk-norsk). Kjendskab til fremmede Sprogformer er udviklende.

Men dansknskensken maa ikke væltes ud over Bygderne paa en saa voldsom Maade, at det ældre Sprog derved oprives og fordærvs. Navnlig maa Skolen skaan. Det hjemlige Sprog maa faa Tid til at fæste Rod. Det maa faa voxer sin naturlige Væxt og ikke paa kunstig Maade ruineres. Alle-rede nu tyndes Ordforraadet; gode gamle Udtryk bringes i Forglemmelse, og tillærte Bogord og Avis-fraser erstatter kun daarlig Tabet. Vulgariserings-Arbeidet er gennem Seminarier og Skolebøger i fuld Gang.

En Literatur paa Folkesproget vil ganske vist yde dette nogen Støtte i Tilværelseskampen. Derfor anser vi Statsbevilgninger til Fremme af en saadan Literatur ikke for en Parti-, men for en Nationalsag. Men Livet er mere end Bøgerne, og vort første Krav til Statsmagterne er: at Bygde-maalene bliver Undervisningssprog i Landsskolerne. Og da de dansknske jo ikke betragter sig som et Erobrerfolk, der har Interesse af at undertrykke det oprindelige, paastaar vi, at ogsaa dette Krav er et nationalt og ikke et Partikrav. At Bygde-maalet som Undervisningssprog ogsaa er et Oplysningsspørgsmaal, og at Landets saavel som Byens Ungdom har Krav paa at modtage Undervisning i Modersmaalets Form, skal jeg her ikke gaa ind paa; det erkjendes nu af alle.

Her skal vi kun anskue Sagen fra dens nationale Side. Faar Dialekterne udvikle sig naturligt, og vinder de, støttede af en Literatur, saa megen

Selvfølelse og indre Kraft, at de formaar at hævde sig overfor Bymaalene (intet Knot mere!), om end paavirkede af disse, -- da først kan den Vexelvirkning mellem Taleformerne opstaa, som skal føre til et fælles og norsk Kultursprog. —

Prof Storms Polemik er imidlertid særlig rettet mod vort næste Krav: at Folkesproget ogsaa skal ind i de høiere Skoler, nemlig som *Led i Norskundervisningen*.

Naar dette Krav tildels har sat ondt Blod, saa er det atter, fordi »Landsmaalet« misforstaaes. Man opfatter det som et »nyt Sprog«, der skal »indføres« osv.

Jeg antager, at Betænelighederne vil bortfalde, saa snart en rigtigere Opfatning trænger ind.

»Landsmaalet« som Led i de høiere Skolers Norskundervisning betyder, at *hele Nationen bør kjende Folkesproget, ligesom hele Nationen faar Kjendskab til Skriftsproget*; — dette og intet mere.

Herimod synes ingen alvorlig Indvending at kunne reises; forudsat altsaa, at Norskhedsrædselen virkelig er overvunden.

Lige til nu er Folket delt i to Afdelinger, der kun i temmelig udvortes Forstand kjender hinanden. De betragter altsaa hinanden med temmelig megen Mistillid. Mange unødige Misforstaaelser følger heraf, og den nationale Enhed fremmes ikke paa den Maade. Der er heller ikke nogen, som har Interesse af, at der opretholdes en større Kløft

mellem Folkets Dele, end social Nødvendighed tilsiger.

Folkesprogets Indførelse som Undervisningsgjenstand i de høiere Skoler kan da formentlig ikke betegnes som nogen hensigtsløs Foranstaltning. *)

— Men som Skolefag maa da Landsmaalet have en bestemt Form?

Naturligvis.

Man vælger den af de foreliggende Former, som synes mest praktisk for Øiemedet. Øiemedet er, som sagt: *ikke* at indøve et nyt Kultursprog, men at meddele et vist Kjendskab til Grundtrækene i et Folkesprog; og dette kan ske, hvad enten man lægger den ene eller den anden Skriftform til Grund.

Hvordan bærer man sig ad i dansknorsk? Her er jo ogsaa Forskjellighederne mellem Forfatterne »store nok«. Man holder sig simpelthen til, hvad der for Tiden mest almindeligt skrives. I Landsmaal forholdes der ligedan. I Tvivlstilfælde

*) Der tales ogsaa om »Tvangsforanstaltning«. Er det mindre Tvang, naar Middelskolens Elever maa lære tysk? Eller naar vi Landsfolk maa lære dansknorsk? I Tilfælde af denne Art spør man: er det hensigtsmæssigt, at det og det Fag læres i den og den Udstrækning? Eleverne maa saa tage Timeplanen, som den er bleven bestemt. Man gaar ud fra, at de som Voxne vil vide at sætte Pris paa det lærte, og af den Grund forsone sig med den »Tvang«, der jo paa en Maade er forbunden med al Undervisning.

har Departementet ogsaa her Sagkyndige, som kan raadspørges.

Forøvrigt har man i Landsmaalsudgaven af Rolfsens Læsebog en Skriftform, som allerede er anerkjendt til Skolebrug. Jeg ved ikke, hvad der f. Ex skulde være i Veien for at lægge den til Grund. Praktiske Folk lægger ikke an paa at gjøre sig Vanskelighederne større end nødvendigt.

VII.

De Rester, som endnu paa enkelte Punkter kan sidde igjen af Norskhedsfrygt, kan altsaa, mener jeg, ganske roligt »ta' sig en Tur«, som Kjøbenhavnerne siger.

Fremtiden kjender ingen. Vi har paa begge Sider vore Drømme og vor »Tro«. De dansk-norske mener, at *deres* Sprog bliver Grundlaget for Fremtidens norsk. Dansknersken vil nemlig, tror de, kunne optage saa meget af Bygdemaalene, at det selv bliver norsk derved, — saa norsk, at ogsaa Landsfolk kan slaa sig til Ro med det.

Vi Maalmænd mener, at et Kultursprog kan udvikle sig af Bygdemaalene (ved »Normalformen«s Hjælp), og at dette, ved at optage det nødvendige af Bymaalene, kan blive Fællessprog, omtrent paa samme Maade som angelsaxisk blev engelsk Fællessprog ved at optage i sig større Mængder af det normanisk-franske. Der har været ødt meget Blæk paa at bevise Rimeligheden eller Urimeligheden af begge disse Fremtidsberegninger. Men sæt nu, at Resultatet i begge Tilfælde blev — omtrentlig det samme? Eller sæt, at Virkeligheden en vakker Dag fandt Løsninger,

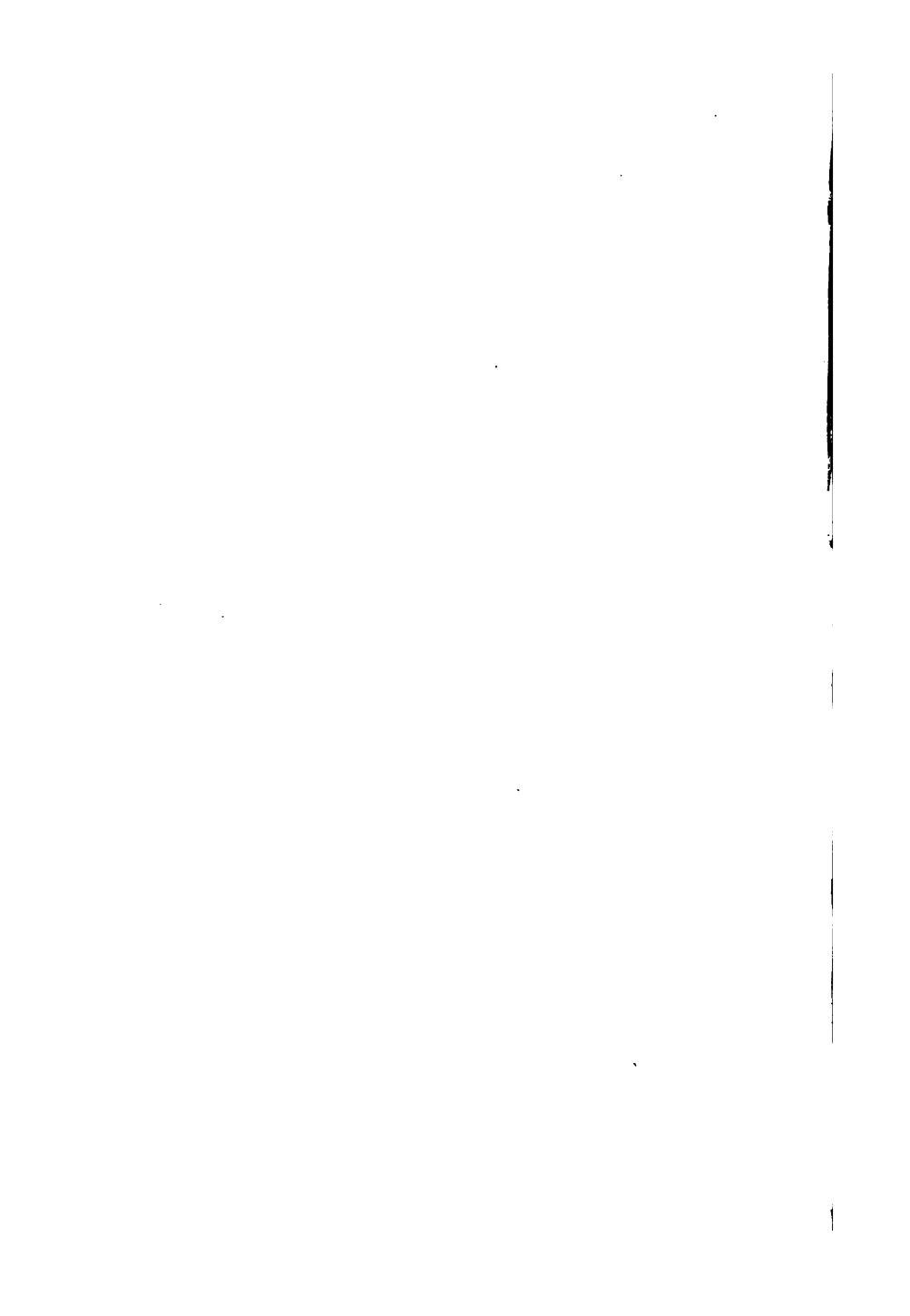
vi ikke har drømt om? — Da staar vi der pent. Og Efterslægten vil sige: vore meget ærede Fædre kunde have taget sig noget nyttigere fore end at slaas om Ting, hvorover de saa alligevel ikke kunde bestemme.

Med Hensyn til Fremtiden bør vi altsaa blive salige hver i vor Tro. Lad os se til, hvad vi kan gjøre for Nutiden. Gjør vi godt Arbeide her, vil det ialfald kunne bruges som *Grundlag* for Udviklingen, og det bør tilfredsstillende vore Ambitioner paa den Kant. Thi mere kan vi ikke opnaa.

Udviklingen maa gaa sin Gang. Men hvis vi vil Fornorskning, saa bør vi ikke selv udtørre Fornorskningens Kilder.

Der er naturligvis en del Vanskeligheder at overvinde. Professor Storm, som kjender Englands Sproghistorie, ved, hvor ynkeligt man ogsaa der i sin Tid klagede over Dialekternes Forskjelligheder og gjensidige Uforstaaelighed, saavel som over Umuligheden af at finde en fælles Skrivemaade. Men man faar da ikke tabe Modet. Det, man vil, det gaar. Hvad vi idag ikke ser Udvei med, det lemper Morgendagen tilrette saa stilsfærdigt, at vi staar der og bare undres paa, at vi ikke fandt paa saapas før. Hvis vi »forener Kræfterne« — i en Forstaaelse, som ikke skal udelukke gjensidig Kritik —, saa er der slet ikke saa værst Udsigter for, at Wergelands Drøm kan gaa i Opfyldelse.

Tillæg.

Etterskrift til Maalmenn.

Ikkje Strid, men Arbeid! — det hev vorte Hær-Rope oss sjølve imillom og no.

Prof. Storm lær ein Stad aat Usemja vaar; men kanskje dei skal kje læ so mykje aat den helder heretter. Just det, at me no unner kvarandre Fridom i dei mindre Ting, gjer at me kan staa dess fastare saman i det som er det store.

Og etterkvart som me vinn i det store, so kjem Semja i det mindre med. Me er langt paa Veg alt no; for mykje av det, som Storm trur er Usemje, er berre liksom Forslag og Spursmaal — Leiting etter det beste og lettaste i Stavemaate og Form, men ikkje Paastand elder Krav, som ikkje skulde kunna forsonast.

Skilnaden millom Bygdemaali er helder ikkje so faarleg som Motmannerne vaare gjerne vil tru.

Storm driv hardt paa med den. Austland og Vestland *kan* ikkje semjast. Han minner her um Hertug Skule i »Kongsemnerne«. »Samla! samla heile Folket til eit! Vestlending og Austlending, Sogning og Trønder, Telemarking og Nordlending, — samla dei til eit! Det er umogelegt. Vanvit! Slikt melder aldri Norigs Soga um

fyrr!« — Men Ivar Aasen, han hadde Kongstanken. Han saag Einskaperen gjennom all Skilnad, og for honom var Samlingsverke lett — »som for Falken aa kløyva Skyerne.«

Me, som forstend Kongstanken, tykjer det same.

Lett — ikkje i den Meining at det er noko ein kan sova seg til. Der er Vanskar nok, og Arbeid vil der til, liksom Falken maa bruka baade Vengjer og Bryst, naar han skal »kløyva Skyerne.« Men lett likevæl, — for den som hev Krefterne og Viljen.

Det er ein Ting, dei alltid gløymer, naar dei soleis prøver aa eggja Bygd mot Bygd og reisa Smaarike-Aanden mot Samlingstanken; dei gløymer, at me Maalmenn — *tenkjer nationalt*. Me held nok paa vaare Bygdemaal. Og me vil halda paa dei likefullt, um Riksmaale vert aldri so norskt. Men det er langt ifraa, at Maaltanken gjer oss til Bygdepatriotar. Det er ikkje det, som er Hovusaki for oss: at »mitt« Bygdemaal skal vera Landsmaal. Nei; til Landsmaal vil me ha det beste, det rikaste og mest fulltonande norske som Lande eig. For i det kjenner me og att det beste i vaart eige, det djupaste, det, som kanskje ikkje lever so klaart og fullt lenger i vaar Bygd, men som me kjenner so underleg att naar me høyrer det, som halvgløymde Tonar fraa Barneheimen. Og her er daa vaart fyrste Krav til Landsmaale. At det attaa maa vera so lett og praktisk som Raad er, — det

vert daa vaart næste Krav. Men vaar Glede er aa søkja fram — ikkje det utskjemde elder forvende, helder ikkje dei skiljande Smaating i vaare Bygde-maal, men just det beste og ægtaste, det opp-havlege og verdfulle; det er *det* av »vaart eige,« me helst vil sjaa att i Landsens Maal. For denne nationale Tenkjemaaten vert det daa noko framandt og rart dette, at Austland og Vestland ikkje skulde kunna semjast um ein *a* elder ein *e* i ei Lands-maals-Ending; me forstend det ikkje; det er som Tale fraa ei framand og mindre Tid, fraa Smaa-kongetidi, daa dei sa »Vanvit!« til Tanken um aa samla Norig.

Me skal altso, meiner eg, halda fram som me stemner. Lata Bokstavar vera Bokstavar og skriva *norskt*, kvar ut fraa sitt Bygdemaal, og etter den same Skrivemaaten so vidt me med godo kan. Vaare tvo Bokmaal fær daa veksa jamsides, so lengje Lande hev tvo Talemaal; — for det er Talen, som skaper Skrift, og ikkje Skrift Tale.

Aa halda den norske Talen uppe er daa av alle Grunnar det viktigaste.

Meir en um du skreiv ei heil Bokhulle full kan du gjera for det norske Maal, berre du alltid *taler* det, hugheilt og greidt. Den Skikken, som no meir og meir kjem upp, at Landsfolk held paa Maale sitt i Byen med, og um dei vert Lærarar elder Embættsmenn, den er det no, som gjev størst Von for Norsken. Grunnen til, at det gjeng so seint med aa fornorska Byarne, er den, at Byfolk

mest aldri fær høyra skikkeleg Norsk; fær dei høyra den, og merka, at det er eit livande Maal og ikkje berre noko som »Aasen hev laga,« so vert det snart annleis; for sjeldan raaka eg eit Bymenneskje, som ikkje lika aa høyra norskt Bygde-maal. Det er i Grunnen med Byfolk som det er med oss fraa dei mindre gode Maalbygder: inst inne hev dei ein Saknad etter det som er fulltonande norskt. So me vil koma lenger paa denne Maaten en med aa slaast i Bladi og »koma or Bøker med Grunnar«; der er nok meir god Vilje til Norskdom en det tidt kan sjaa ut til.

Lat norsk Tale breida seg yver By og Bygd, so kjem nok det andre! Og daa vil det, som no mest er eit Ynskje, Vonom snarare klinga som eit Siger-Rop fraa Landsende til annan:

Ingen Maalstrid meir!

Minnekvad um Ivar Aasen.

*(Skrive til ein Fest i Vestmannalaget. Her gjenomset og prenta
i si rette Form.)*

Tone: »Yderst mod Norden«.

Trøytt'naar Soli ho gjeng i Hav
Stridsmann søkjer sitt Svæve;
sæl no søv under Hovustav
Ivar Aasen hin gjæve.
Minne vil vaka ved denne Grav
i all Æve.

Lang var Dagen og Vinna vand;
djup var Grunnen aa grava;
alt laag nedvelt i Aur og Sand;
tungt maatte Mannen kava,
fyrr han naadde det me og han
vilde hava.

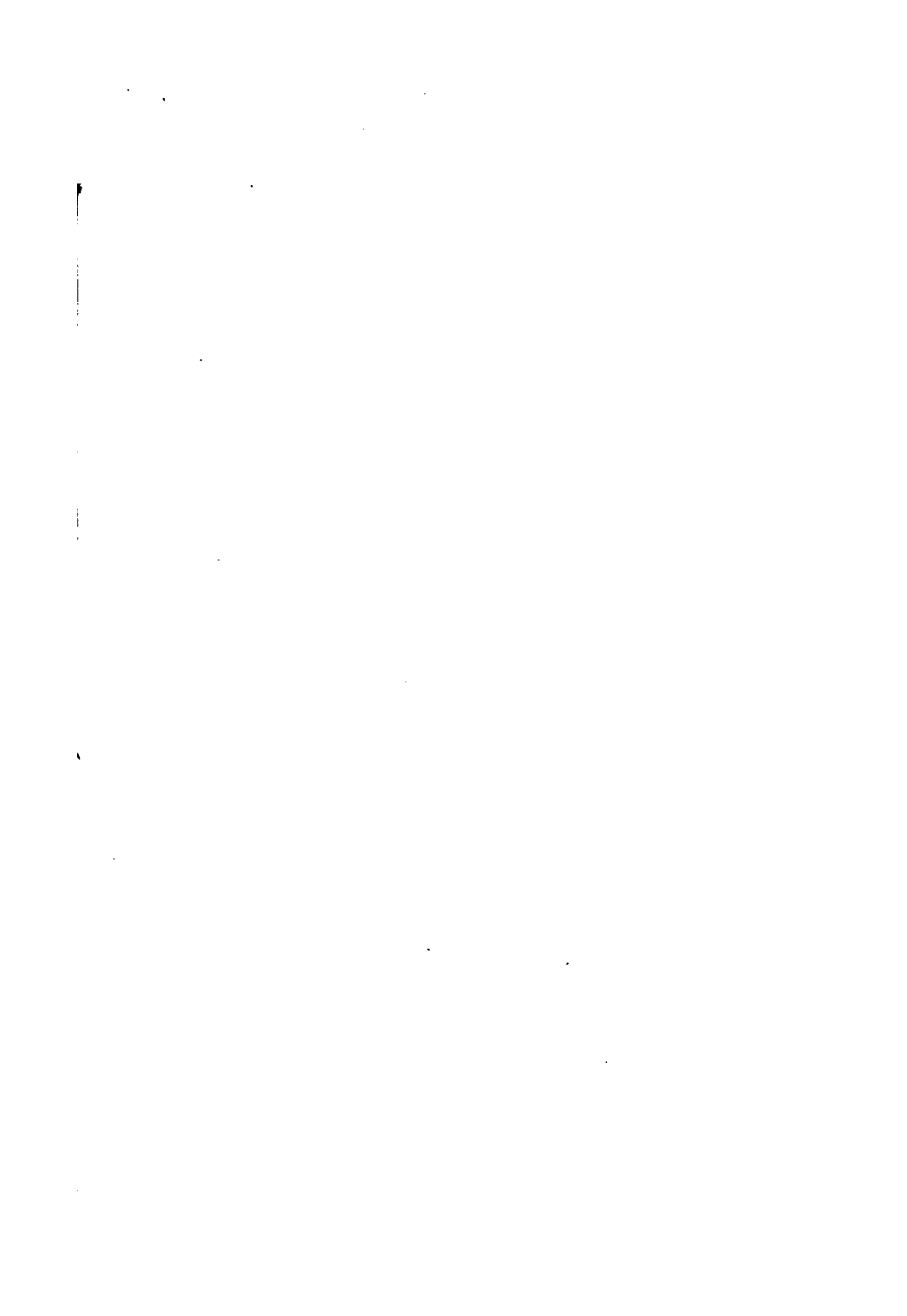
Râm han rudde i Yrde stygt,
reiv baade Rot og Runnar,
til ein Dag han fekk Huse bygt
just paa dei gamle Grunnar.
Der skal det staa i Tiderne trygt
millom Lundar.

Der skal Symra um Veggen gro,
Symra og alle Blomar;
der gjeng Ervingen staut og god,
vyrk baade Vinter og Somar.
Men millom Blaaberg i Solfalls-ro
Songen ljomar.

Song um Heimen, der Hugen er fest,
dit den trøytt vil skunda,
Heimen, der Baane seg hyggjer best,
og der Gamling vil blunda,
dit me alle, i aust elder vest,
stødt maa stunda.

Heimen er tufta paa godan Grunn;
kom lat oss heil han byggja!
Høg skal han lysa i vene Lund,
fredsæl og trufast tryggja.
At han kan til vaar siste Stund
um oss hyggja.

Heimen er tufta ved godan Manns
Strid gjenom Møda og Æra;
yver oss enn sviv Anden hans,
ser kva no me vil gjera.
Gjev han all Tid fekk glad sitt Lands
Gardvord vera!

Oslo Prenteverk.

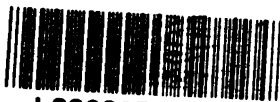
1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes that proper record-keeping is essential for transparency and accountability, particularly in financial matters. The text outlines various methods for organizing and storing data, including digital databases and physical filing systems. It also highlights the need for regular audits and reviews to ensure the integrity and accuracy of the information.

2. The second section focuses on the role of technology in modern record management. It explores how cloud storage solutions, data analytics, and automation tools can streamline processes and reduce the risk of human error. The author discusses the benefits of using secure, scalable platforms for storing sensitive information, as well as the importance of implementing robust security protocols to protect against data breaches and unauthorized access.

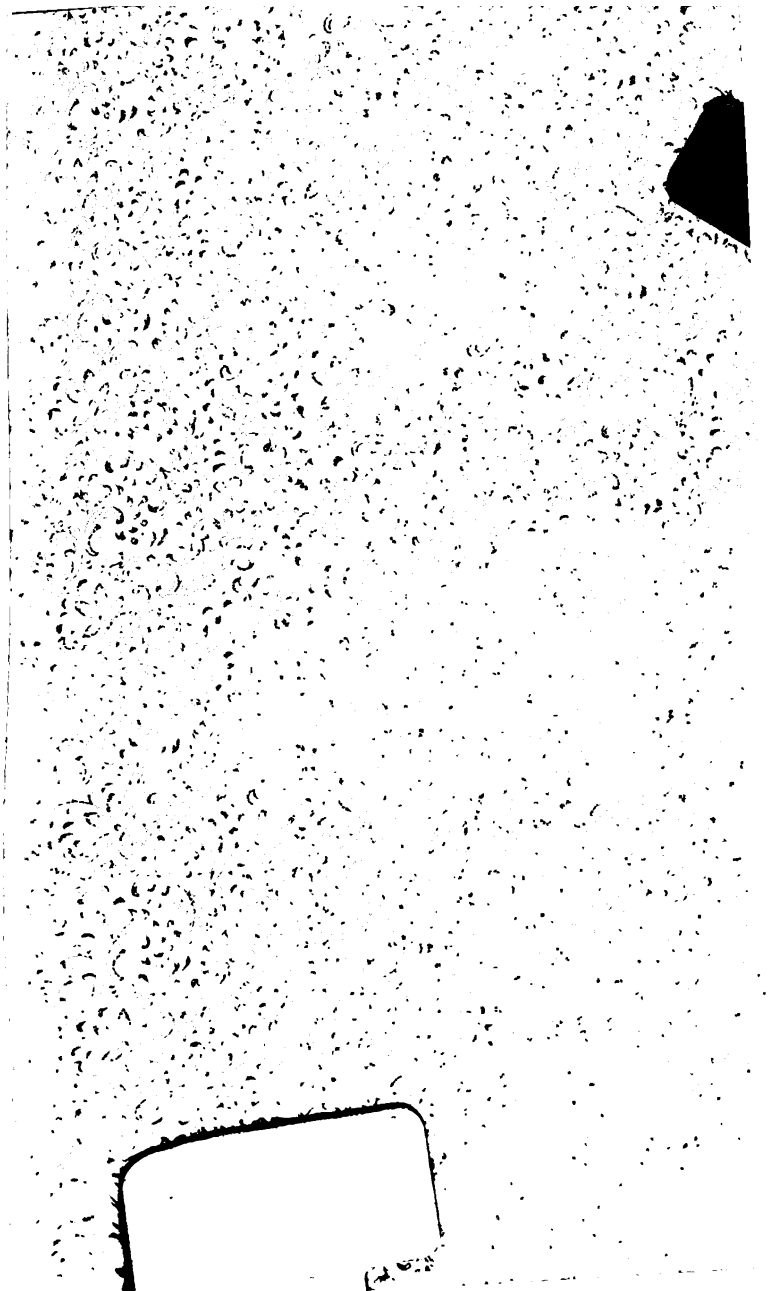
3. The third part of the document addresses the challenges of data retention and disposal. It provides guidance on how to determine the appropriate retention periods for different types of records, taking into account legal requirements and organizational policies. The text also discusses the importance of securely disposing of obsolete data to prevent leaks and maintain compliance with data protection regulations.

4. Finally, the document concludes by emphasizing the ongoing nature of record management. It encourages organizations to stay informed about the latest trends and best practices in the field, and to continuously evaluate and improve their record-keeping strategies. The author stresses that effective record management is not just a one-time task, but a continuous process that is integral to the success and sustainability of any organization.

89092532464

b89092532464a

89092532464

B89092532464A